

Marjo-Riitta Asela

ELÄMYS- JA SEIKKAILUKASVATUS VARHAISKASVATUKSEN
TUKENA

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto
2011

ELÄMYS- JA SEIKKAILUKASVATUS VARHAISKASVATUKSEN TUKENA

Asela, Marjo-Riitta
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Toukokuu 2011
Ohjaaja: Virtalaine, Matti
Sivumäärä: 33
Liitteitä: -

Asiasanat: lapsuus, elämyspedagogiikka, seikkailukasvatus, varhaiskasvatus

---

Opinnäytetyöni aiheena oli selvittää elämyspedagogiikan ja seikkailukasvatuksen soveltuvuutta ja niiden mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen tukena. Tehtävänä oli tutkia, mitä seikkailukasvatuksella tarkoitetaan ja mitkä ovat seikkailukasvatuksen keskeiset tavoitteet. Teoreettinen viitekehys perustuu lähdekirjallisuuteen.

Seikkailukasvatus tarjoaa monia mahdollisuuksia kasvatustyölle. Seikkailukasvatus menetelmänä antaa toimintaa ohjaavalle aikuiselle mahdollisuuden suunnitella ja toteuttaa toimintaa lasten ehdoilla. Monipuoliset menetelmät tukevat kaikkien lasten osallisuutta. Näiden tavoitteena on itseensä ja ryhmään tutustuminen. Seikkailukasvatus sijoittuu usein luontoon.

Seikkailukasvatus on kasvatustapa, jonka tarkoituksena on opettaa ja tukea yksilön kasvua uusien kokemusten kautta. Seikkailukasvatuksella on oma merkityksensä osana varhaiskasvatusta.

EXPERIENCE- AND ADVENTURE EDUCATION IN SUPPORT EARLY CHILDHOOD EDUCATION

Asela, Marjo-Riitta
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
May 2011
Supervisor: Virtalaine, Matti
Number of pages: 33
Appendices:-

Keywords: childhood, experience pedagogy, adventure education, early childhood education

---

The purpose of this thesis was to examine the experience pedagogy and the adventure education suitability and their ability in early childhood education. I examined what adventure education means and what are the main objectives of adventure education at the practical level. The theoretical framework is based on literary sources.

Adventure education provides many opportunities for educational work. Adventure education as a method provides operational guidance for the adults to plan and implement activities on children's terms. Varieties of methods support inclusion of all children. The aim is getting to know yourself and the group you are in. Adventure pedagogy is often placed in nature.

Adventure education is an educational method which is designed to teach and support the growth of individual throughout new experiences. Adventure education has its own meaning as a part in early childhood education.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN METODISET PERUSTELUT	7
3	LAPSUUSIÄN KEHITYS	10
3.1	Psyykinen kehitys	11
3.2	Fyysinen kehitys	12
3.3	Sosiaalinen kehitys	12
4	NÄKÖKULMIA ELÄMYS – JA SEIKKAILUKASVATUKSEEN	13
4.1	Käsitteiden eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä.....	13
4.2	Hahnilainen näkemys.....	15
5	SEIKKAILUKASVATUS	16
5.1	Seikkailukasvatuksen perusajatus.....	16
5.2	Keskeistä seikkailukasvatuksesta	17
5.3	Seikkailukasvatuksellisia menetelmiä	18
6	SEIKKAILUKASVATUS OSANA KASVATUSTA.....	19
6.1	Kasvatuksellisen seikkailun rakentuminen	19
6.2	Seikkailun suunnittelu.....	20
6.3	Ryhmä ja ryhmäytyminen.....	21
6.4	Seikkailuohjaajan rooli	22
6.5	Turvallisuuden merkitys	23
6.6	Seikkailutoiminnan purkutilanne	24
7	SEIKKAILUA VARHAISKASVATUKSEEN	25
7.1	Seikkailukasvatuksen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa	25
7.2	Seikkailun merkitys osana varhaiskasvatusta	26
7.3	Lapsi ja seikkailun mahdollisuus	27
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	28
	LÄHTEET.....	31

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia elämyspedagogiikan ja seikkailukasvatuksen teorioita, sekä niiden toimintamallien ja käytännön mahdollisuuksien soveltuvuutta varhaiskasvatuksen tukena. Elämys- ja seikkailukasvatuksen merkitys on tärkeää lapsen kasvun tukemisessa. Lapsi oppii seikkaillen ja kokeillen uusia asioita. Hän oppii toimimaan ryhmässä ja tunnistaa omia kykyjään. Onnistuneista seikkailuista hän saa elämyksiä. Kasvattajien on hyvä nähdä elämys- ja seikkailukasvatuksen tärkeys lapsen kasvun tukemisessa. Seikkailukasvatus oikein sovellettuna voi kehittää lasten sosiaalisia suhteita. Varhaiskasvatukseen seikkailukasvatuksella saadaan myös virikkeellisyyttä sekä opitaan uusia taitoja.

Seikkailukasvatus on yhtä aikaa hyvin vanha ja varsin uusi kasvatusmenetelmä ja näkemys. Se on tavoitteellista toimintaa kohti inhimillistä kasvua ja kehitystä. Se on kokonaisvaltaista, arvostavaa ja innostavaa yhdessä oppimista. Tänä päivänä päiväkodeissa on lapsia, joilla on käytöshäiriöitä, ongelmia sosiaalisissa tilanteissa ja ryhmässä toimimisessa. Nämä kaikki asiat vaikuttavat lasten väliseen vuorovaikutukseen ja heidän toimintaansa ryhmässä. Seikkailukasvatuksen avulla on mahdollista luoda monipuolisia tilanteita ja tehtäviä, joiden tarkoituksena on haastaa osallistuva ryhmä toimimaan yhdessä annetun tehtävän onnistumiseksi.

Seikkailujen ja elämysten käyttäminen kasvatuksellisiin tarkoituksiin ei ole uusi idea. Jo Platon (427–347 eKr.) herätti Valtio-teoksellaan keskustelun siitä, kuinka parhaiten voitaisiin kasvattaa lapsia kantamaan aikuisuuden tuomia velvoitteita sekä vastuuta. Myös toinen historian suurista ajattelijoista, Aristoteles (384–322 eKr.), oli sitä mieltä, että paras tapa opettaa hyveitä oli elää ne. Molempien filosofien kasvatustieteluun liittyi sen ajan arvot ja niiden opettaminen. (Telemäki 1998, 11.)

Lapsilähtöinen pedagogiikka korostaa lapsen yksilöllisen ja omaehtoisen oppimisen tukemista. Nykyaika on luonut ympärillemme mukavuuksien verkon. Oman fyysisen toiminnan, luonnossa liikkumisen ja kokemisen kautta meillä on kuitenkin mahdollisuuksia löytää uusia ulottuvuuksia itsestämme. Elämyspedagogiikkaa ja seikkailukasvatusta voidaan käyttää monipuolisesti oppimisen menetelmänä. Toisaalta ne ovat

kasvattavia tekijöitä, joista on myös puhuttava ja niitä on eriteltävä. Paras tapa saada selville mitä seikkailu on, on kysyä lapsilta. (Kokljuschkin 1999, 30.)

Seikkailu on usein enemmän tunteella koettava kuin sanoiksi puettava tapahtuma. Jokainen yksilö liittyy seikkailuun omista lähtökohdistaan omat subjektiiviset merkityksensä. Nämä merkitykset riippuvat yksilön elämänselämänsä historiaan kuuluvista elämyksistä ja kokemuksista, niiden vaikutuksista ihmisen kasvuun ja kehitykseen. Seikkailut koetaan suhteessa ikään ja niihin olosuhteisiin joissa elämme. (Heinonen 1995, 10–15.)

Seikkailukasvatuksellisen työtteen mahdollisuudet ovat ensisijaisesti yhteisen toiminnan kautta syntyvissä ihmissuhteissa. Seikkailukokemusten jakamisen ja yhteistoiminnan avulla ryhmän ilmapiiri muodostuu parhaimmillaan sellaiseksi, että se mahdollistaa ryhmäläisten vuorovaikutustaitojen kehittymisen. (Linnossuo 2007, 205.)

Opinnäytetyöni aiheeksi valitsin seikkailukasvatuksen, sillä se on kiinnostaa minua ja halusin myös syvempää tietämystä aiheesta ja sen merkityksestä osana varhaiskasvatusta. Toivon myös, että opinnäytetyöstä jää jotain konkreettista käytännön työskentelyyn varhaiskasvatuksen parissa työskenteleville.

Tässä tutkimuksessa käsittelen aluksi myös hieman lapsuusiän kehitystä, koska seikkailukasvatus tukee lapsen psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista kehitystä. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu seikkailukasvatuksen ja elämyspedagogiikan teorioihin ja niiden soveltuvuudesta osaksi varhaiskasvatusta.

2 OPINNÄYTETYÖN METODISET PERUSTELUT

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää elämyspedagogiikan ja seikkailukasvatuksen käsitteitä, sekä niiden toimintamallien ja käytännön mahdollisuuksien soveltuvuutta varhaiskasvatukseen tukena. Haluan tämän teoreettisen tutkimuksen avulla selvittää mitä seikkailukasvatuksella tarkoitetaan, mistä eri muodoista ja osa-alueista sen katsotaan koostuvan ja mitkä ovat seikkailukasvatuksen tavoitteet. Teoreettisen opinnäytetyön valinta oli hyvin luonnollinen, sillä vaikka itse aihe, eli seikkailukasvatus on kaikin puolin toiminnallista, tarvitaan kuitenkin laajaa tuntemusta mistä seikkailukasvatus rakentuu. Opinnäytetyöni aiheen valinnalla haluan tuoda esille seikkailukasvatuksen merkityksen osana varhaiskasvatusta.

Opinnäytetyöni valinnassa on näkyvissä yhteys omaan elämismaailmaani ja sen kiinnostuksen kohteisiin. Työskentelen lastensuojelutyössä lasten ja nuorten kanssa. Seikkailukasvatus, ja sen käyttömahdollisuudet ja siitä saatava uusi tieto hyödyntää minua konkreettisesti työssäni. Tutkimukseni koostuu aiheen teoreettisesta tarkastelusta. Tavoitteenani oli tehdä opinnäytetyö, joka antaa teorian tietoa ja ideoita kaikille aiheesta kiinnostuneille, opiskelijoista ammattilaisiin. Toivon, että tutkimukseni herättää lukijassaan kriittisiä ajatuksia ja näin tuo esille rakentavaa ja aihetta edistävää keskustelua.

Opinnäytetyöni lähti liikkeelle aihevalinnasta. Aihepiirin valitsin kiinnostukseni mukaan, mikä motivoi minua opinnäytetyön tekemisessä. Opinnäytetyöni aiheeksi valitsin elämys- ja seikkailukasvatuksen, sillä se kiinnostaa minua ja haluan syventää tietämystäni asiasta. Opinnäytetyöni pohjautuu elämyspedagogiikan ja seikkailukasvatuksen soveltamiseen varhaiskasvatuksessa.

Aloittaessani opinnäytetyötä huomasin, että olen kovan haasteen edessä, sillä tutkimusaineistoa oli vaikea löytää. Opinnäytetyötä lähdin kokoamaan tutkimalla löytykö seikkailukasvatuksesta varhaiskasvatukseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia. Aiheesta löytyi erilaisia yliopistotasoisia pro gradu- tutkielmia, mitkä lähestyivät aihetta eri näkökulmasta. Varsinaisesti seikkailukasvatuksen merkitystä osana varhaiskasvatukseen liitettyjä tutkimuksia ei löytynyt. Se, että aihetta on tutkittu varsin vähän,

sai minut kiinnostumaan aiheesta. Lisäksi aiheen valintaan vaikutti myös oma aiempi työtaustani varhaiskasvatuksen parista sekä oma kiinnostukseni seikkailukasvatusta kohtaan.

Seikkailukasvatus on kuitenkin ohjauksen ja kasvatuksen saralla melko uusi asia, joten kirjallisuuden löytäminen oli melko hankalaa. Kokljuschkin (1999) on keskittynyt ainoastaan tähän aiheeseen ja kertookin siitä monipuolisesti. Hän kirjoitti varhaiskasvatukseen tarkoitettua seikkailukirjan haluten tarjota kirjallista materiaalia seikkailu- ja elämystoiminnasta päiväkotien käyttöön. Opinnäytetyöhöni olenkin pitkälti käyttänyt pohjana tätä kirjaa.

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys perustuu lähdekirjallisuuteen, jota olen pyrkinyt tutkimaan laajasta näkökulmasta. Teoreettinen viitekehys ja käsitteet, jotka tutkimukseen valitaan, tulee aina selostaa ja määritellä tutkimustekstin lukijalle selkeästi ja täsmällisesti. (Vilka 2005, 26.) Tässä kiinnostavat seikat näkyvät tutkimuksen tarkoituksessa ja tutkimustehtävässä. Tehtävät ovat seuraavat: selvittää elämys- ja seikkailukasvatuksen keskeisiä tavoitteita, päämääriä ja mistä seikkailukasvatus koostuu, sekä seikkailukasvatuksen soveltuvuutta varhaiskasvatukseen.

Teoreettinen viitekehys sisältää keskeisen aiheen ja toisiinsa liittyvän aineksen. Useimmiten teoriatausta koostuu lukuisista aiheeseen liittyvistä näkökulmista. (www.koppa.jyu.fi.) Olen pyrkinyt opinnäytetyössäni tuomaan asiayhteydet selkeästi esille ja luokittelemaan eri vaiheet omana osa-alueenaan ja näin kokoamaan selkeän kokonaisuuden.

Opinnäytetyötäni lähdin työstämään pala palalta. Koska seikkailukasvatus on kokonaisvaltaista oppimista ja toimintaa, käsittelen aluksi lapsuutta ja sen tärkeitä osa-alueita kuten; psyykinen, - fyysinen, - ja sosiaalinen kehitys. Kuten Nykänen & Kinnunen ovat todenneet, aika ennen kouluikää on ihmisen arvojen ja elämäntapojen muodostumisen kannalta erittäin tärkeää aikaa. (Nykänen & Kinnunen 1992, 3.) Lapsi on tiedonhaluinen ja utelias ympäröivän maailman tapahtumista ja ilmiöistä. (Siniharju 1997, 19.) Lapsi oppii konkreettisia asioita ympäristöstään tutkimalla, kysymällä, vertaamalla, kuuntelemalla, pohtimalla ja havainnoimalla. Kokemusten ja ha-

vaintojen kautta lapsi rakentaa kokonaisvaltaisen kuvan ympäristöstään ja kiinnostuksen kohteistaan.

Tuon työssäni myös esille elämys- ja seikkailukasvatuksen eroja ja yhtäläisyyksiä. Telemäen mukaan käyttäessämme työssäme rinnakkain elämyspedagogiikkaa ja seikkailukasvatusta ymmärrämme nämä kaksi käsitteellisesti samaksi asiaksi. Suomessa yleisin käytäntö on kuitenkin puhua seikkailukasvatuksesta. Määritteitä on tutkittu tarkemmin kohdassa 4.1. ja 4.2.

Koska opinnäytetyöni aiheena on elämys- ja seikkailukasvatus varhaiskasvatuksen tukena, on tarkempi taustatutkimus kuitenkin paikallaan, että saadaan oikeanlainen näkemys siitä, miten tutkimuksen määrittely on tehty ja miten tiettyihin johtopäätöksiin on tultu. Tutkimuksessa haluan selvittää seikkailukasvatuksen mahdollisuuksia lasten kasvun tukemiseen. Kokljuschkinin (1999) näkemyksen mukaan seikkailu on erinomainen tapa opetella yhteistyötaitoja ja hyvässä seikkailussa onnistumiseen tarvitaan aina kaikkia lapsia.

Olen opinnäytetyössäni perehtynyt alan kirjallisuuteen elämys- ja seikkailukasvatuksesta. Tutkin ja perehdyin eri kirjoittajien käsitteisiin ja määritelmiin, sekä olen tuonut esille heidän näkemyksiään aiheesta. Opinnäytetyöni viitekehyksessä tarkastelen aluksi seikkailukasvatusta osana kasvatusta, sekä mistä se koostuu ja mitkä tehtävät ovat siinä keskeisenä. Kohta 6. Lisäksi tuon esille hyvän kasvu ympäristön edellytykset sekä päiväkodin kasvattajien merkityksen seikkailujen mahdollistamisena osana lasten kasvun kehitystä. Näiden tutkimieni lähteiden ja niiden asiantuntevien kirjoittajien näkemysten ja perusteluiden valossa voin todeta, että seikkailukasvatuksella on todella tärkeä merkitys lapsen elämään. Kuten Kokljuschkin (1999) on todennut, seikkailu antaa jokaiselle lapselle mahdollisuuden kokea onnistumisen elämyksiä.

Kasvattajan tehtävä; toimia kasvuun saattajana, olla innostajana, tukijana ja myös kuuntelijana. Kasvatussuhde perustuu vuorovaikutukseen. Kasvattajan on nähtävä kasvatustilanteet kasvatettavan näkökulmasta.

3 LAPSUUSIÄN KEHITYS

Lapsuutta ei tule ajatella nuoruuteen tai aikuisuuteen valmistavana jaksena, vaan lapsuus tulee käsittää omana ainutlaatuisena elämänvaiheenaan. (Vilén ym. 2006, 10.) Alle kouluikäisen lapsen kasvu ja kehitys on nopeaa. Hän on toimiva, tekevä, liikkuva, utelias ja vauhdikas. Hänen ei ole helppoa istua hiljaa paikallaan, kun kiehtova maailma houkuttelee liikkumaan, kysymään ja puhumaan. Uusien asioiden ja taitojen oppiminen on vilkasta. Tunne-elämä, ajattelu, motoriikka, havaintokyky, kieli ja sosiaaliset taidot kehittyvät. Lapsi tutkii, kysyy ja kokeilee kaikkea. Lapsen kehitys tapahtuu tietyssä järjestyksessä. Jokaisessa kehitysvaiheessa on omat erityispiirteet, jotka tuovat mukanaan onnistumisia, epäonnistumisia, iloja ja suruja. Kun lapsen kasvattajat tietävät, mikä on tyypillistä lapsen ikäkaudelle ja mitä kuuluu mihinkin ikään, he ymmärtävät, mitä lapsessa on tapahtumassa. (Jarasto & Sinervo 2000, 17 - 21.)

Leikki-ikäinen lapsi on aktiivinen ja oppii uusia asioita hyvin nopeasti. Tässä ikävaiheessa myös lapsen itsehillintä kehittyy rajojen kokeilemisen ja normien sisäistämisen myötä. (Dunderfelt 2006, 248.) Ympäristön oikeanlainen vuorovaikutus on varhaislapsuuden psyykkisen kehityksen kannalta tärkeä. Fyysinen ja psyykinen kehitys on tuona aikana rajua – lapsi itsenäistyy. Minän kehittyessä alkavat moraali ja omatunto kehittyä. Kyky hillitä itseä kasvaa. Käsitys omasta sukupuolesta selkiytyy. Lapsi kokee olevansa itsenäinen toimiva yksilö, hän ei toimi vain muiden käskystä.

Kehityspsykologian keskeisiä kysymyksiä on, miten lapsi jäsentää eri ikävaiheissa ympäröivää maailmaa, muodostaa havainnoistaan sisäisiä mielikuvia, pystyy palauttamaan niitä uusissa tilanteissa, sekä suunnittelemaan ja tietoisesti ohjaamaan oma toimintaansa. Tiedollinen kehitys on varhaisvaiheesta lähtien kiinteästi yhteydessä lapsen sosiaalis-emotionaaliseen kehityksen. Lapsen tiedot karttuvat aina jossakin kehityksellisessä kontekstissa, joista lapselle tärkeimpiä ovat koti- ja päivähoitoympäristöt, sekä niissä vallitsevat vuorovaikutussuhteet. Myöhemmin tärkeäksi tulevat myös esikoulu- ja kouluympäristöt sekä toveri- ja harrastusryhmät, joissa lapsi tapaa erilaisia ihmisiä ja saa oppimista sekä sosiaalista kanssakäymistä edistäviä kokemuksia. (Sinkkonen 2002, 87 – 88.)

Elinympäristön tulisi tukea lasta niin yksilönä kuin sosiaalisena toimijana. Lapsiystävällisen ympäristön tunnusmerkkejä ovat monipuolisuus, valinnaisuus, turvallisuus ja sosiaalinen rikkaus. Lapsen fyysinen elinympäristö laajenee ja kehittyy konkreettisesti iän mukana. Lapselle jokainen päivä on seikkailua. Hän oppii yrityksen ja erehdyksen kautta erilaisia asioita. Toiminnan lopputulos on usein epävarmaa. Liian usein lasta kielletään kokeilemasta uusia asioita, koska niiden pelätään vahingoittavan häntä. Onnistumiset ja epäonnistumiset kuuluvat lapsen elämään.

3.1 Psykkinen kehitys

Ihminen kasvaa ja kehittyy läpi elämän. Siirtyminen lapsuudesta aikuisuuteen tapahtuu asteittain, mikäli lapsen ympäristö on lasta suojaava sekä huolehtiva. Psykkisen kehityksen perusta on lapsen ja häntä hoitavan aikuisen välinen vuorovaikutus, jossa lapsi itse on aktiivinen aloitteentekijä. (Moilanen ym. 2004, 38.)

Lapsen psykkinen kehityksen kannalta tärkein asia on lasta hoitavien henkilöiden antama hoiva ja huolenpito. Riittävä turvallisuus, ymmärrys lapsen tarpeita kohtaan ja tarpeiden tyydyttäminen kehittävät lapsen ja hoitajan välistä suhdetta, luovat turvaa siihen. Lapsen ensimmäisen ikävuoden ja ensimmäisen kehitysvaiheen oleellisin päämäärä on riittävän hyvä perusluottamus. Perusluottamuksen syntymiseen ei tarvita aina biologista vanhempaa, riittää kun lasta hoidetaan johdonmukaisesti ja pitkäjännitteisesti. Varhainen vuorovaikutus on oleellinen tekijä lapsen psyyken varhaiskehityksen muokkauksessa. (Moilanen ym. 2004,18.)

Leikki-ikässä lapsi sisäistää ympäristön normeja, sääntöjä ja käyttäytymistapoja. Niistä muodostuu yksilön omia psyykkisiä rakenteita. Lapsella on leikissä mukana valtava määrä iloa ja mielikuvitusta. Samalla hän kohtaa itsessään aggressiivisiä sisäisiä tunteja. (Dunderfelt 2006, 248.) Muiden aikuisten vastatessa lapsen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vaaditaan lasten vanhemmilta, sekä lapsilta itseltään, luottamusta lapsista huolehtivia aikuisia kohtaan. (Furman 1998, 21–22.) Näissä vertaisryhmissä lapset pääsevät harjoittelemaan erilaisia rooleja ja oppimaan uusia taitoja. (Vilén ym. 2006, 156.)

3.2 Fyysinen kehitys

Varhaislapsuudesta kouluikään lapsen fyysinen kehitys korostuu. Arkielämän perustoimintojen oppiminen on lapsen varhaiskehityksen keskeinen tehtävä. Tämä edellyttää monenlaisten taitojen muodostumista. Motoriset taidot, erityisesti perusliikuntataidot kuten kävely, juokseminen ja hyppääminen sekä koordinaatioon liittyvät taidot kuuluvat varhaislapsuuden kehitysvaiheisiin. (Lyytinen ym. 1998, 41.)

Liikunta on lapselle luontaista ja tapahtuu yleensä leikin myötä. Liikunnan avulla motoriset taidot (esim. tasapaino-, liikkumis- ja käsittelytaidot) kehittyvät ja luovat perustan kaikelle liikkumiselle, toimintakyvylle ja eri liikuntalajien harjoittamiselle. Motorisella kehityksellä on myös suuri merkitys muun kehityksen kannalta. Liikunnan kautta lapsi oppii uusia tietoja ja taitoja, joita hän sitten pystyy harjoittamaan yhä pidemmälle. Liikunnallisilla taidoilla on vaikutusta paitsi liikunnallisiin kykyihin myös esimerkiksi minäkuvaan, elämän laatuun ja valintamahdollisuuksiin liittyviin tekijöihin. (Vuori ym. 2005, 145–147.) Liikunta tulee soveltaa lapsen tarpeita ja kehitystasoa vastaavaksi. Näin ollen tytöt ja pojat voivat liikkuessaan leikkiä ja harrastaa samoja lajeja. (Autio & Kaski 2005, 38–57.)

3.3 Sosiaalinen kehitys

Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan valmiuksia, joiden avulla lapsi kykenee ratkaisemaan ongelmia ja saavuttamaan omia päämääriään arkipäivän tilanteissa. Sosiaaliset taidot kehittyvät huomattavasti myöhäisleikki-ikäisillä lapsilla. Tämän seurauksena lapsi kykenee hahmottamaan ympäristössään tapahtuvia asioita sekä kuvaamaan niitä. (Nurmi ym. 2006, 54–55.)

Sosiaalisen kehityksen pohja luodaan lapsuudessa. Sosiaalisella kehityksellä tarkoitetaan sitä, miten lapsi yksilönä kehittyy erilaisissa ryhmissä ja joukkueissa yhteisön jäseneksi. Ihmisiltä tulee luonnostaan sosiaalinen vaikutus muihin ihmisiin. Varhaislapsuudessa lapsi tarvitsee muita ihmisiä sekä fyysisesti, että psyykkisesti. Alkuvaiheessa saadut vuorovaikutustilanteet ja kiintymyssuhteet toimivat hyvänä perustana tuleville ihmissuhteille. (Nurmiranta ym. 2009,45.)

Sosiaalinen kehitys on prosessi, jonka aikana ihminen ymmärtää yhteiskuntansa arvot ja käyttäytymismallit, ja näin ollen oppii täyttämään vaatimukset, jotka elinympäristö asettaa. Lapsen oppiessa ympäristön pelisäännöt on hänen helpompi sopeutua siihen. Lapselle syntyy kehityksen myötä sisäinen kontrolli, eli lapsi alkaa itse kontrolloida omaa käyttäytymistään. (Aaltonen ym. 2003, 85.)

Vuorovaikutuksella on merkittävä vaikutus lapsen psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Lapsi tarvitsee jatkuvaa vuorovaikutusta itsensä, perheensä ja sosiaalisen ympäristön välillä, jotta hänelle kehittyisi taito molemminpuolisiin kompromisseihin sosiaalisessa kanssakäymisessä. (Moilanen ym. 2004, 50.)

4 NÄKÖKULMIA ELÄMYS – JA SEIKKAILUKASVATUKSEEN

4.1 Käsitteiden eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä

Seikkailukasvatus ja elämyspedagogiikka ovat käsitteinä herättäneet paljon keskustelua Suomessa ja niiden käytössä on ollut sekaannuksia. Telemäen mukaan elämyspedagogiikka-käsite liitetään saksalaiseen ja hahnilaiseen perinteeseen, englanninkielisellä alueella taas käytetään käsitettä seikkailukasvatus (adventure education). Karppinen tarkoittaa myös elämyspedagogiikan juurten olevan saksalaisessa reformipedagogiikassa ja seikkailukasvatuksen liittyvän brittiläis-amerikkalaiseen kokemukselliseen oppimiseen. (Telemäki 1998, 43; Karppinen 2005,19.)

Seikkailutoiminnasta ja sen erilaisista sovelluksista eri kohderyhmien kanssa käytetään monia eri käsitteitä. Suomessa usein puhutaan seikkailukoulutuksesta, -terapiasta, elämyspedagogiikasta sekä toiminnallisesta ja kokemuksellisesta oppimisesta. Kuitenkin suosituin ja käytetyin käsite näyttää olevan seikkailukasvatus. Linnossuon (2007) mukaan tämä johtuu tavasta, jolla seikkailukasvatusta on korostettu hoito-, kasvatus-, nuoriso- ja sosiaalityöalojen ammatillisena toimintana. Ajatellaan, että seikkailu alkaa ”korvien välistä”, sillä mukana on niin fyysinen kuin myös psyykinen puoli. (Linnossuo 2007, 203.)

Seikkailukasvatus on käsitteenä hyvin lähellä elämyspedagogista ajattelua, mutta poikkeaa siitä hieman lähinnä siinä, että seikkailukasvatuksessa kasvatuksellisuus ei painotu yhtä paljon, kuin elämyspedagogiikassa. Tämä lähinnä siksi, että seikkailukasvatuksen on määritelty olevan toimintaa, jossa lopputulos on aina ”yllätys”. Seikkailukasvatuksessa ideana on asettaa ihminen niin uuden ja haastavan tilanteen eteen, että automaattisiksi muodostuneet roolit ja toimintamallit eivät enää palvelekaan totutulla tavalla. Tästä seuraa niiden kyseenalaistaminen ja uudelleen prosessointi. Siinä samalla myös tieto omasta itsestä lisääntyy. (Telemäki 1998, 54.)

Elämyspedagogiikka on puolestaan tavoitteellista, suunniteltua toimintaa. Siinä luonto tarjoaa puitteet ja olosuhteet oppimiseen omakohtaisen kokemuksen kautta. Ryhmä puolestaan tarjoaa turvallisuuden ja tuen. Uudet ja haasteelliset tilanteet tarjoavat mahdollisuuden seikkailun ja elämyksellisyyden kokemiseen. (Lehtonen 1998, 97.)

Vaikka elämyspedagogiikan toiminnot ovatkin usein samoja seikkailukasvatuksen kanssa, elämyspedagogiikan painotus on enemmän elämysten ja kokemusten käyttämisessä ulkoilmassa ihmisen kokonaisvaltaisessa kasvussa. Elämyspedagogiikan vastineena käytetty seikkailukasvatus on ehkä vähemmässä määrin kasvatuksellinen, koska seikkailuja ei ainakaan periaatteessa voida etukäteen suunnitella. (Karppinen & Latomaa 2007, 85.) Suomessa käsitteitä on usein käytetty myös synonyymeina, ne on yhdistetty tai valittu jompikumpi käsite kuvaamaan toimintaa. Esimerkiksi Kiiski (1998) rinnastaa käsitteet seikkailu- ja elämyskasvatus käyttäen elämyskasvatus-käsitettä.

Telemäen mukaan on vaikea selittää eroa seikkailukasvatuksen ja elämyspedagogiikan välillä. Voidaan kuitenkin ajatella, että elämyspedagogiikka liitetään enemmän Kurt Hahnin teorioihin ja saksankielisille alueille, kun taas seikkailukasvatus liitetään vahvemmin englanninkielisille alueille. Käyttäessämme työssämme rinnakkain elämyspedagogiikkaa ja seikkailukasvatusta ymmärrämme nämä kaksi käsitteellisesti samaksi asiaksi. (Telemäki 1998, 20–21.)

Linnossuon (2007) mukaan seikkailu menettää merkityksensä jos se määritellään. Tämä kuvaa hyvin seikkailutoiminnan piirissä käytävää keskustelua, sillä monien eri termien ja käyttöteorioiden käyttö onkin johtanut termien kirjavuuteen. Tästä johtuen

seikkailukokemusten tuottamisessa jokainen seikkailukasvattaja luo ja rakentaa itselleen oman toimintamallinsa oman henkilökohtaisen koulutuksensa, historiansa ja työkokemuksensa kautta. Näin ollen seikkailukasvatuksesta tulee usein luonteva osa työntekijän työorientaatiota. (Linnossuo 2007, 203.)

4.2 Hahnilainen näkemys

Seikkailukasvatuksen tunnetuimpana kehittäjänä pidetään saksalaista reformipedagogi Kurt Hahnia (1886–1974.) Hänen mukaansa kouluopetuksen tavoitteena on kasvattaa aktiivisia kansalaisia. Hahn käytti seikkailuelementtiä parantaakseen lasten ja nuorten elämänlaatua. (Kemppinen 2000, 27.) Hahnin mukaansa lasta on kunnioitettava, eikä hänen oppimisestaan saa tehdä liian valmista tai helppoa, oppimisen on tapahduttava lapsen omalla älykkyydellä, nokkeluudella ja luovuudella. Hahn kritisoi koulutusjärjestelmää sen älyllisyyttä korostavasta ja fyysisesti passivoivasta vaikutuksesta lapsiin ja nuoriin. Toiminnallisella kasvatuksella pystytään vaikuttamaan myös sosiaalisiin heikkouksiin, joita ovat liikkumisen vähentyminen, välinpitämättömyyden lisääntyminen, muistin ja mielikuvituksen heikentyminen, sekä itsekurin heikentyminen lisääntyneiden ärsykkeiden, virikkeiden ja kiireen maailmassa. (Karppinen, 2005, 31–39.)

Kurt Hahnin pedagogiikan ytimenä on lapsen omien ominaisuuksien säilyttäminen ja vahvistaminen. Hänen kasvatuskäsityksensä kivijalkana ovat yksilöllisyys, toiminta, itsensä löytäminen ja emotionaalisuus. Hahn suunnitteli aikanaan koulua, jossa ajattelun ja toiminnan maailmat eivät olisi olleet toisilleen vastakkaiset. Hahn oli huolissaan oman aikansa yhteiskunnan vaikutuksista lapsiin. Hän puhui yhteiskunnallisista sairauksista, joiden merkit ovat nykyäänkin havaittavissa: liikkumisen liiallinen helpottuminen, muistin ja mielikuvituksen heikkeneminen, koska kaikki tarjotaan liian valmiina. Hahn korosti myös oikeanlaisen kasvatusympäristön merkitystä. (Kokljuschkin 1999, 14.)

Hahnin mukaan kasvatuksen tehtävänä on pehmentää kovia ja rohkaista arkoja. Tarkoituksena on kasvattaa vireä ja aktiivinen kansalainen, joka tuntee velvollisuutensa. Hahn ei myöskään uskonut siihen, että ongelmat ja erehdykset kuuluvat automaattisesti nuoren elämään. Hänen mielestään oikeassa kasvuympäristössä voitiin saada

aikaan terveitä intohimoja seikkailua, tutkimista ja rakentamista kohtaan sekä tehdä kärsivällisyyttä ja huolenpitoa vaativia asioita. (Telemäki 1998, 12 – 18.)

5 SEIKKAILUKASVATUS

5.1 Seikkailukasvatuksen perusajatus

Seikkailukasvatuksella on useita päämääriä ja määritelmiä, joita tarkastelen seuraavaksi. Alkuperäisin määritelmä on seikkailu itsessään, jolla tarkoitetaan sitä, että seikkailun varsinaisella sisällöllä ei ole merkitystä. Kokemusta ei käsitellä sanallisesti vaan uskotaan, että elämys itsessään tekee tehtävänsä. Uudempi suuntaus on refleктоiva seikkailu, jolla tarkoitetaan sitä, että itse seikkailutapahtuman lisäksi keskustelun avulla pyritään oppimistulokseen sekä osallistujan henkilökohtaiseen kasvuun. Ohjaajalla on tärkeä rooli tämänkaltaisten päämäärien saavuttamisessa. (Lehtonen 1998, 64–65.)

Kanadalaisen seikkailupedagogin Simon Priestin mukaan seikkailu on mikä tahansa kokemus, joka johtaa epävarmaan lopputulokseen. Seikkailussa tärkeää onkin huomioda se, että sen tulisi aina olla vapaaehtoista, eikä siihen saa liittyä pakottamista tai pakkoa. Toiminnan tulisi sijoittua vieraaseen tai vaatimuksia asettavaan ympäristöön, kuten luontoon ja toimintojen tulisi olla sellaisia, joista on vaikea kieltäytyä; toiminta on siis houkuttelevaa ja osallistujista mielenkiintoista. Seikkailua tulisi aina edeltää henkinen suunnittelu, sekä toiminnan sisältää yllätyksen elementtejä. Seikkailu perustuu yleensä ryhmätoimintaan ja sen vuoksi ryhmän on oltava toimiva. Tärkein osa-alue seikkailussa on turvallisuuden ja kontrollin, sekä arvaamattomuuden ja itsensävoittamisen tasapaino. Toiminnan tulee aina olla turvallista niin fyysiseltä, kuin henkiseltäkin tasolta. (Kemppinen 2000, 28.)

Seikkailukasvatuksen tarkoituksena on onnistumisten kautta vahvistaa lapsen itsetuntoa. Erilaisten ryhmätöiden aikana lapset oppivat miten toimia ryhmässä. Seikkailukasvatus on hyvin monipuolista. Lapsi joutuu käyttämään kaikkia kykyjään, eli fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia puoliaan. Lapset voivat turvallisesti kokeilla rajojaan.

kiipeily-, melonta-, sekä leiri- ja retkeilytaidot jotka haastavat yksilöä ja ryhmää ylitämään rajojaan. Seikkailukasvatuksen tarkoituksena on pyrkiä vaikuttamaan tunteisiin ja sitä kautta saada uutta energiaa osallistujille. (Karppinen & Latomaa 2007, 222–223.)

Elämyspedagogiikan vaikutuksissa on hahnilaisuudesta kolme arvoperustaa jakamalla arvot kolmeen luokkaan: aivot (pää), sydän ja käsi. Aivot ovat vastuussa muun muassa organisoinnista, ajattelusta, oikeudenmukaisuudesta ja yhteisöllisyydestä, kun taas sydämellä on pehmeämmät arvot kuten myötätunto, luottamus ja kärsivällisyys. Käden arvot kuvaavat enemmän fyysisiä ominaisuuksia kuten voimaa, sitkeyttä, kestävyyttä ja taitavuutta. (Telemäki 1998, 18–19.)

Kaikessa seikkailussa, on se päämäärältään kasvatuksellinen tai terapeutin, on tärkeää suunnitella kyseinen seikkailu hyvin huolellisesti. Seikkailussa ennakkosuunnitelma on välttämätön, mutta se ei saa olla liian sitova. Lasten kanssa toimiessa on heidän mielikuvitukselleen jätettävä tilaa. Seikkailun tulee olla arvioitu ja suunniteltu ryhmän ja sen jäsenten tarpeita vastaavaksi. (Cavén 1998, 64.)

5.3 Seikkailukasvatuksellisia menetelmiä

Seikkailuksi määritellään mikä tahansa epävarmaan lopputulokseen johtava kokemus, joka kuitenkin on aina vapaavalintaista sekä sisäisesti motivoivaa ja sen keskeisin kasvatuksellinen tehtävä on riskien avulla oppiminen. (Telemäki 1998, 41- 42.)

Seikkailukasvatusta voidaan käyttää monipuolisesti opettamisen menetelmänä. Sen avulla voidaan tutustua lähimetsään ja sen kasveihin. Seikkailukasvatusta voidaan aina toteuttaa mielekkäässä ympäristössä ja hyödyntää oppimisen kannalta tärkeitä aistikanavia. Oikein toteutetulla seikkailukasvatuksella voidaan tukea lapsen tiedollisia, motorisia ja sosiaalisia taitoja sekä kokonaispersoonallisuuden kehittymistä. Seikkailuun voidaan yhdistää eri sisältöalueita kuten matematiikkaa, luonnontietoa, äidinkieltä, musiikkia ja välittää erilaisia asioita näiden sisältöalueiden kautta. (Kokljuschkin 1999, 16–35.)

Seikkailullisuus ja elämyksellisyys voidaan liittää lähes kaikkeen inhimilliseen oppimiseen ja toimintaan. Seikkailukasvatusta toteuttaessa ei siis välttämättä tarvita erillisiä seikkailuolosuhteita. Seikkailu ja elämykset löytyvät läheisestä metsiköstä. (Karppinen 1999, 12.) Metsikkö on tosiaan oivallinen seikkailun lähtökohta, kun siihen lisätään vielä lasten mielikuvitus, niin seikkailu on valmis.

Parhaimmillaan seikkailu on kasvattajan työväline, jolla hän voi mahdollistaa ryhmän havainnoinnin ja kehittämisen. Toiminnan edellytyksenä on aina, että kasvattaja on perillä ryhmäläistensä fyysisistä rajoituksista ja mahdollisuuksista. Seikkailun avulla voidaan esimerkiksi ratkaista arkipäivän ongelmia elämysten ja kokemusten kautta. Luonto ja mielikuvitus avaa rajattomat mahdollisuudet toimia ja toteuttaa ideoita. Joka päivä voi olla seikkailu, jos resurssit vain riittävät toteutukseen. Ohjaajan on tärkeää seikkailun suunnittelussa ottaa huomioon ryhmänsä vahvuudet ja heikkoudet, sekä hänen tulee kannustaa ohjattaviaan ottamaan haasteita vastaan, mutta myös pidettävä huoli, ettei päästä ohjattaviaan seikkailuun, joista heillä ei ole mahdollisuuksia selvittää. (Kokljuschkin 1999, 58–62.)

6 SEIKKAILUKASVATUS OSANA KASVATUSTA

6.1 Kasvatuksellisen seikkailun rakentuminen

Kasvatuksellisia seikkailuja on monenlaisia. Telemäki (1998) on jakanut seikkailukasvatukselliset ohjelmat neljään tyyppiin:

1. Vapaa-aika ja virkistys, jolloin tavoitteena on ihmisten tunteisiin vaikuttaminen
2. Kasvatukselliset ohjelmat, joiden tavoitteissa painottuu kognitiivisuus eli pyritään vaikuttamaan ihmisten ajatteluun
3. Opetukselliset ohjelmat, joiden tarkoituksena on muuttaa ihmisten käyttäytymistä
4. Terapeuttiset ohjelmat, joiden avulla pyritään parantamaan ihmisten huonoksi koettavia tapoja (Telemäki 1998, 54.)

Seikkailukasvatuksessa on tärkeää olla tietoinen seikkailukasvatuksen keskeisistä periaatteista ja päämääristä. Toiminnassa on otettava huomioon lasten kehitystasot ja henkiset ja fyysiset kyvyt. (Kokljuschkin 1999, 31.)

Kokljuschkin (1999) on eritellyt kuusi seikkailun kannalta keskeistä elementtiä:

1. **LIKUNNALLISTEN TAITOJEN KEHITTÄMINEN:** liikunta edistää motoriikan lisäksi sosiaalisia taitoja sekä kehittää itsetuntoa.
2. **VOIMAKKAIDEN TUNTEIDEN KOKEMINEN:** lapsi kokee onnistumisen iloa mielekkään tekemisen kautta ilman jatkuvaa rajoittamista ja tiukkoja sääntöjä, kuitenkin turvallisuutta unohtamatta.
3. **YHDESSÄ TEKEMINEN:** seikkailutoiminta on luonteeltaan yhteistoiminnallista, joten sosiaalista vuorovaikutusta ja yhteistyötä on luonteva harjoitella.
4. **ONGELMANRATKAISUTILANTEET:** opittavia asioita ei tule tarjota valmiina, vaan oppiminen on nähtävä pikemminkin löytämisenä ja keksimisenä.
5. **JÄNNITYS JA OMIEN RAJOJEN KOKEILU:** lapsi oppii tuntemaan itseään ja omia tunteitaan paremmin sopivasti koetun jännityksen kautta.
6. **ELÄMYKSET:** ne muokkaavat sekä lapsen minäkuvaa että maailmankuvaa monipuolisemmaksi. (Kokljuschkin 1999, 36 – 51.)

6.2 Seikkailun suunnittelu

Seikkailutoiminnan kolme tärkeää vaihetta ovat toiminnan valmistelu, toteutus ja purku. Vaikka seikkailutoimintaan kuuluu tärkeänä osana yllätyksellisyys ja se, ettei toimintaa pysty täysin suunnittelemaan alusta loppuun, on tärkeää että toiminnalla on suunnitelma. Suunnitelma luo turvallisuuden toiminnalle ja tiedon ohjaajille mitä toiminnan aikana tapahtuu. Suunnitelmassa olisi kuitenkin hyvä olla varaa mielikuvitukselle ja sille, että toimintaa voidaan muuttaa kesken kaiken vaativampaan tai helpompaan suuntaan. Paras tapa kehittää toimintaa osallistujille sopivaksi on seurata kohderyhmää ja heidän taitotasoaan. (Kokljuschkin 1999, 61.)

Seikkailutilanne tulee suunnitella monipuoliseksi ja jokaiselle ryhmälle juuri sopivaksi, jotta seikkailun tarjoamia mahdollisuuksia pystytään hyödyntämään syväli-

sesti ja kasvatuksellisia tavoitteita voidaan saavuttaa. Oleellista seikkailussa on luottamuksellisten suhteiden syntyminen kasvattajan ja lasten välille. (Kokljuschkin 1999, 58.)

Seikkailu kannattaa aloittaa valmistelemalla ohjattavat kertomalla esimerkiksi seikkailun kehystarina. Näin ohjattavat saavat pohjustuksen ja ovat henkisesti valmiita toiminnan alkaessa. Toiminnalla tulisi myös olla liitoskohtia normaaliin arkeen, jotta kokemukset olisivat mielekkäitä. Valmistelussa tärkeää on pitää mielessä mihin seikkailutoiminnalla pyritään, mitkä ovat kasvattajan päämäärät omassa työssään. Toiminnan suunnittelussa päämäärät olisi hyvä tehdä selväksi, jotta elämykset olisivat ohjattaville mahdollisimman suuret. (Kokljuschkin 1999, 62.)

Päämäärät ovat helpointa saavuttaa, jos toiminta on turvallista ohjattaville. Turvallisuus syntyy ammattitaitoisesta ohjauksesta, joka kehittyy ohjaajan usean vuoden kehityskaaresta. Ohjaajan tulisi aina ottaa huomioon toimintaympäristö, sekä omat ohjaustaitonsa. (Karppinen & Latomaa 2007, 127- 128.)

6.3 Ryhmä ja ryhmäytyminen

Ryhmän elinkaaren ensimmäinen vaihe on muotoutuminen eli ryhmäytyminen. Tällöin ryhmän jäsenet alkavat yhdessä laatia ryhmän sääntöjä, tavoitteita ja toimintatapoja. Ryhmä toimii varovaisesti ja tukeutuu paljon ryhmän ohjaajaan. Ryhmäytymisvaiheessa ryhmäläiset tarkkailevat toisiaan ja etsivät omaa rooliaan ryhmässä. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 25.) Lapsen kannalta on tärkeää, että hän pääsee osalliseksi ryhmän toimintaan omien kykyjensä ja taitojensa edellyttämällä tasolla.

Ohjaajalla on tärkeä rooli ryhmäytyksen kannalta. Hänen pitää huolehtia siitä, että toiminta on henkisesti ja fyysisesti turvallista ja että kaikki todella tuntevat olonsa turvalliseksi. Ohjaajan tulee kuitenkin muistaa, ettei hän ole ryhmän jäsen, vaan sivusta seuraava voima, sillä puuttumalla liikaa ryhmän toimintaan, voi ohjaaja pahimmassa tapauksessa pilata ryhmäytymisen. (Aalto 2000, 420.) Ryhmälle ja sen muotoutumiselle on annettava tilaa, eikä kenenkään olo saa muuttua ahdistavaksi. Siksi harjoitteita on hyvä tehdä tietyissä järjestyksessä edeten siten, että ne vaikeutu-

vat vaatimustasoltaan pikkuhiljaa. Tärkeää on myös se, että ryhmä keskustelee keskenään. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 67.)

6.4 Seikkailuohjaajan rooli

Ohjaajan ja kasvattajan rooli on erityisen tärkeä seikkailukasvatuksessa. Ohjattavan ja ohjaajan välille olisi tärkeää syntyä luottamuksellinen side, joka luo turvallisuuden tunteen osallistujalle. On tärkeää, että ohjaaja hallitsee aina ryhmäänsä. Ohjattavien on tiedostettava rajat, jotka ohjaaja asettaa, sillä tämä on tärkeä elementti turvallisuuden luomisessa. Kun ryhmä on turvallinen, jokainen pystyy ilmaisemaan omia tunteitaan, kuten iloa tai pelkoa ja turvallisuus rohkaisee yksilöä oppimaan uusia asioita. (Kokljuschkin 1999, 58.)

Ohjaajan on tärkeää seikkailun suunnittelussa ottaa huomioon ryhmänsä vahvuudet ja heikkoudet, sekä hänen tulee kannustaa ohjattaviaan ottamaan haasteita vastaan, mutta myös pidettävä huoli, ettei päästä ohjattaviaan seikkailuun, joista heillä ei ole mahdollisuuksia selvittää. Parhaimmillaan seikkailu on kasvattajan työväline, jolla hän voi mahdollistaa ryhmän havainnoinnin ja kehittämisen. Toiminnan edellytyksenä on aina, että kasvattaja on perillä ryhmäläistensä fyysisistä rajoituksista ja mahdollisuuksista. (Kokljuschkin 1999, 59–62.)

Seikkailuohjaajan tulisi selvittää itselleen omat henkilökohtaiset tavoitteensa ohjaajana, sekä jokaisen ryhmän kanssa erikseen, sillä seikkailuohjaajan on pysyttävä valitsemaan ja toteuttamaan ne toiminnot, jotka vievät osallistujia parhaiten kohti tavoitettaan. Seikkailussa yksilö asetetaan uuteen ja haastavaan tilanteeseen, jonka vuoksi esimerkiksi ryhmän roolit saattavat muuttua, eivätkä omat toimintatavat enää toimi. Tästä seuraa omien toimintatapojen kyseenalaistaminen ja tietoinen uudelleenprosessointi. Uudelleen oppiminen tapahtuu tällöin reflektoin kautta ja ohjaajan olisi hyvä varata tähän aikaa. (Lehtonen, 1998, 62–73.)

6.5 Turvallisuuden merkitys

Kokljuschkin (1999) korostaa seikkailukasvatuksen ohjaamisessa turvallisuutta, sillä nimenomaan kasvattajan tehtävänä on huolehtia, ettei hän päästä lasta sellaiseen seikkailuun, josta tällä ei ole mahdollisuuksia selviytyä. Turvallisuuden tärkeyttä seikkailutoiminnassa ei voi olla korostamasta liikaa. Toiminnan tulee olla turvallista jokaiselle osallistujalle. Näin ollen, turvallisuus mahdollistaa seikkailun, eikä ole koskaan sen este. Ohjaajan on tärkeää ottaa huomioon toiminnan riskit, tiedostaa ne ja tehdä kaikkensa minimoidakseen mahdolliset vaaratilanteet. (Kokljuschkin 1999, 51–58.)

Seikkailussa turvallisuus ei perustu vain siihen, että riskit pyritäisiin poistamaan, vaan siihen, että ne ovat hallinnassa. Siksi riskeihin etukäteen perehtyminen on äärimmäisen suotavaa. Seikkailussa on tärkeää sekä fyysinen, että psyykinen turvallisuus. Jo toimintaa suunniteltaessa ohjaajan tulee huomioida turvallisuusseikat ja olla tietoinen niistä riskeistä, joita seikkailu pitää sisällään. (Lehtonen 1998, 103.)

Psyykkiseen turvallisuuteen liittyy myös mahdollisuus kieltäytyä toiminnasta. Lapsella täytyy siis olla mahdollisuus perääntyä tilanteesta, mikäli toiminta tuntuu liian pelottavalta. Ryhmän täytyykin olla sellainen, että siinä voi vapaasti näyttää tunteitaan. Tässä ohjaajallakin on suuri rooli, sillä hänellä täytyy olla kontakti jokaiseen ryhmäläiseen. (Kokljuschkin 1999, 51–55.) Jotta ryhmästä ylipäättään muodostuisi mitään, tulee ohjaajan luoda sille rajat ja turvallisuudentunne. Myös ohjaajalla itsellään tulee olla turvallinen olo. Ohjaajan turvallisuudentunnetta lisäävät hyvä suunnittelu sekä selkeät ohjeet ja rajat. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 65.)

Toiminnan on myös tärkeää olla lapselle sen verran tuttua, että hän kokee olonsa turvalliseksi ja tuntee hallitsevansa kokonaisuutta. Seikkailussa myös toiminnan päämäärä on tärkeää, jotta jokainen tietää mihin toiminnalla pyritään. Seikkailussa on tärkeää se, että vaikka toiminnot voivat olla osallistujille haastavia ja jännittäviä, kukaan ei koskaan saisi tuntea oloaan turvattomaksi. Ryhmän ei myöskään tulisi koskaan olla liian suuri, jotta ohjaajalla säilyy kontakti kaikkiin ryhmäläisiin. (Kokljuschkin 1999, 55–61.) Periaatteessa turvallisuutta ei voida korostaa liikaa, mutta jos puitteet on luotu niin turvalliseksi, että ryhmän jäsenet eivät koe minkäänlaista jänni-

tystä, tuskin koetaan myöskään kovin seikkailullisia elämyksiä. Hyvä seikkailu on sellainen, jossa vaaroja on, mutta kaikki riskit vaarojen kohtaamiseen on minimoitu. (Aalto 2000, 16.)

6.6 Seikkailutoiminnan purkutilanne

Toiminnan jälkeen ohjattavien täytyy saada aikaa ja tilaa purkaa kokemuksiaan. Purkuvaiheen tulee seurata mahdollisimman nopeasti varsinaisen seikkailun jälkeen, jotta tuntemukset ja käsitykset omasta toiminnasta olisivat vielä selvästi mielessä. Purkuvaihe tulisi aina olla tärkeä osa seikkailun suunnitelmaa. Purun aikana ryhmä jakaa yhdessä tuntemuksiaan, sekä voi rentoutua ja rauhoittua toiminnan jälkeen. (Kokljuschkin 1999, 63.) Varsinkin pienten lasten kanssa työskennellessä on jokaisen tuntemuksia ja tunteita tärkeä käsitellä ja kuulla.

Purkutilanne on tärkeä, sillä se antaa mahdollisuuden tunnistaa omia tunteitaan ja kertoa niistä. Lisäksi tunteitaan voidaan jakaa ryhmässä ja huomata, että omat tunteet ovat tärkeitä ja muillakin on ollut samanlaisia tuntemuksia. Purku toimii siis tunteiden ilmaisemisenä ja harjoitteiden läpikäymisenä. Psykykkistä turvallisuutta ajatellen on seikkailun purku erityisen tärkeää. Lasta luultavasti jännittää seikkailun aikana ja hän kokee myös muita tunteita. Seikkailun jälkeen on lapsille hyvä aina olla mahdollisuus purkaa tunteitaan ja kokemuksiaan. Purun avulla lapsi saa myös tietää toisten tunteista. Se on tärkeä osa seikkailukasvatusta, sillä seikkailu koostuu monista erilaisista kokemuksista, joita sitten käsitellään yhdessä. (Kokljuschkin 1999, 61–63.)

Koska elämme toisten ihmisten joukossa, tarvitsemme palautetta toimistamme. Se kertoo, mitä tunteita tekemme herättävät toisissa ja minkälaisilta ihmisiltä toisten mielestä vaikutamme. (Kaukkila & Lehtonen 2007, 87.)

7 SEIKKAILUA VARHAISKASVATUKSEEN

7.1 Seikkailukasvatuksen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa

Seikkailu tulisi nähdä jokaisessa päiväkodissa mahdollisuutena. Se voi olla tapa, jolla lapsi oppii uusia asioita, jotka ennen sitä ovat voineet tuntua mahdottomilta opettaa. Seikkailu luo yksilölle elämyksen, joka auttaa häntä huomaamaan omia kykyjään ja taitojaan. Se on jokaiselle omanlaisensa kokemus, sillä jokainen kokee ja tuntee seikkailun eri tavoin. (Kokljuschkin 1999, 10–65.) Seikkailukasvatus antaa lapselle paljon eväitä elämään, koska lapsi sen avulla oppii luovuutta ja ongelmaratkaisukyky kehittyä. Lisäksi seikkailun tuomat onnistumisen kokemukset opettavat lapselle myönteistä elämän asennetta. (Linnossuo 2007, 211.)

Kokljuschkinin (1999) mukaan ”päiväkodin tehtävänä on täyttää lapsi oppimisen riemulla”. Seikkailukasvatus tarjoaakin mahdollisuuksia opettaa eri asioita lapsille ominaisella tavalla; liikkumalla, leikkimällä, tutkimalla ja aistimalla. Tämä kaikki tukee samalla lasten motorista, tiedollista ja sosiaalista kehitystä sekä antaa mahdollisuuden kokea onnistumisen elämyksiä. Se on myös erinomainen tapa kehittää yhteistyötaitoja, sillä hyvässä seikkailussa yhteistyöllä on merkitystä ja jokaista lasta tarvitaan. (Kokljuschkin 1999, 35 – 39.) Päiväkoti on lapselle terve yhteisö kehittyä terveeksi yksilöksi pätevien varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa. Seikkailukasvatus ja sosiaalipedagogiikka kulkevat hyvin käsi kädessä ja niiden pohjalta on hyvä alkaa rakentamaan seikkailua varhaiskasvatukseen soveltuvaksi.

Kun seikkailukasvatusta aletaan toteuttaa päiväkodissa, on tärkeää olla tietoinen seikkailukasvatuksen keskeisistä periaatteista ja päämääristä. Seikkailusta voi helposti muodostua tavoitteetonta ajanvietettä, mikäli kasvattaja ei kunnioita näitä päämääriä. Jotta seikkailun tuomia mahdollisuuksia voitaisiin hyödyntää syvällisemmin sekä saavutettaisiin kasvatuksellisia tavoitteita, täytyy kasvattajan suunnitella seikkailutilanne monipuoliseksi ja ryhmälle sopivaksi. Myöskään päiväkodissa toteutettu seikkailukasvatus ei saa olla itsetarkoitus, vaan sen käyttämiselle on löydettävä riittävät perusteet. (Kokljuschkin 1999, 34.)

Päiväkodeissa on yhä enemmän lapsia, joita ei pystytä tavoittamaan perinteisellä toiminnalla. Nämä lapset kaipaavat elämyksiä, jännitystä, toimintaa ja haasteita. Tällaisille lapsille seikkailu voi olla käyttökelpoinen ratkaisu liikunnan lisäämiseen. Liikunta on tärkeä lapsen motoriikan kehitykselle ja fyysiselle kunnolle, mutta oleellinen tekijä myös muiden oppimisvalmiuksien kehitykselle. (Kokljuschkin 1999, 7-11.) Sosiaalipedagogiselle kasvatustyölle sopivimpia menetelmiä ovat erilaiset toiminnalliset, elämykselliset ja osallistavat menetelmät sekä ryhmätyö eri muotoineen, yhteisökasvatus niiden joukossa. (Kurki 2001, 130.)

7.2 Seikkailun merkitys osana varhaiskasvatusta

Päivähoidossa on nykyään hyvin erilaisia lapsia. Heillä voi olla erilainen tausta, erilaiset elämäntavat, erilainen luonne sekä oppimiskyky, erilainen sosiaalisuus ja sopeutumiskyky, erilainen luovuus ja energia. Kuitenkin moni vaikeakin lapsi saa seikkailussa onnistumisen kokemuksia löytäessään itselleen mielekästä tekemistä, eikä toiminnallisuutta, meluamista ja kamppailemista tuli aina nähdä yksinomaan kielteisenä ilmiönä. Energialla, jota lapset käyttävät rajuissa leikeissään, on tärkeä osa heidän kasvussaan ja oppimisessaan, joten sen käytölle tulee löytää järkevät puitteet myös päivähoitossa. Näissä kamppailuissa kasvattajan mukana eläminen sekä niiden luonteen ymmärtäminen tarjoaa kasvattajalle kieltäjän ja rajoittajan rinnalle mukana eläjänroolin, joka antaa hyvän lähtökohdan lapsen kokonaispersoonallisuuden tukemiselle. (Kokljuschkin 1999, 38–39.)

Varhaiskasvatus tarjoaa sosiaalipedagogiselle toiminnalle varsin laajan toimintakentän, koska sen piirissä on mahdollista toteuttaa rinnakkain sosiaalipedagogiikan monilempia tehtäviä. Toisaalta autetaan kaikkien lasten sosialisatiota ja toisaalta tuetaan syrjäytymisvaarassa olevia lapsia ja heidän perheitään. (Kurki 2001,133.)

Seikkailun tulisi olla jokaisen lapsen oikeus, mutta valitettavasti läheskään kaikki, esimerkiksi päiväkodeissa viilletävät lapset, eivät vielä ole päässeet nauttimaan siitä. Päiväkodeissa on nykyään yhä enemmän lapsia, joita ei voida tavoittaa perinteisillä menetelmillä. Nämä lapset kaipaavat elämyksiä, jännitystä, haasteita ja toimintaa, joten seikkailu olisi heidän kanssaan todella käyttökelpoinen ratkaisu. Ovi lasten

maailmaan käy seikkailujen kautta, mikäli vain uskallamme antaa lasten olla sankareita ja hypätä itsekkin mukaan seikkailujen maailmaan. Monelle päiväkotikäiselle lapselle seikkailu toimiikin hyvänä kasvun ja oppimisen innostajana. (Kokljuschkin 1999, 7-30.)

Myös Hahn mietti, mitä tapahtuukaan nuoruudessa lapselle, joka vielä päiväkodissa on täynnä luottamusta itseensä, utelias, ihmettelevä ja onnellinen. Hänen mielestään oikeassa kasvuympäristössä on mahdollista aikaansaada terveitä intohimoja kuten halua seikkailla, tutkimisen iloa, halua rakentaa ja tehdä kärsivällisyyttä ja huolenpitoa vaativia asioita. (Telemäki 1998, 17.) Tämän vuoksi seikkailukasvatus on hyvä aloittaa päiväkodissa, jotta varhaiskasvatuksen piiristä saatu seikkailun innostus säilyisi myöhemmässäkin elämässä. Seikkailun tulisi olla koko elämän jatkuva prosessi.

7.3 Lapsi ja seikkailun mahdollisuus

Jos uskaltaa antautua seikkailun vietäväksi ja kohdata ainutkertaisen hetken, saa tilaisuuden kokea erilaisia tunteita, joita seikkailu nostattaa. Seikkailutoiminnassa voi rikkoa omia rajojaan, jos seikkailuun vain uskallautuu avoimin mielin. (Kiiski 1998, 109.) Aivan kuten Hahnkin on todennut, että kukaan ei saa olla matkustajana, vaan jokainen kuuluu miehistöön. (Lehtonen 1998, 14.)

Elämästä selviytymiseen tarvitaan paljon erilaisia taitoja, joista tärkeimpiä ovat yhteistyötaidot sekä kyky tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa eli sosiaalisen vuorovaikutuksen taidot. Seikkailussa lapsi voi harjoitella näitä taitoja aivan huomaamattaan, sillä oikein toteutettu seikkailu pitää sisällään erilaisia ongelmanratkaisutehtäviä, vastuunottoa, yhteisistä asioista päättämistä, tuen antamista toiselle, sekä yhteisten tavoitteiden asettelua. Lapset saattavat kokea elämyksiä jo ratkaistaessa ongelmatilanteita. Seikkailussa tehtävien haasteet tulee olla mitoitettuna oikein lapsen kehitystasoon nähden, sillä liian korkealle asetettu tavoite tuntuu lapsesta turhautavalta ja jos taas haaste on liian helppo, saattaa seurauksena olla kyllästyminen. Kun tarpeeksi monta elämystä laitetaan yhteen, saadaan aikaan seikkailu. (Kokljuschkin 1999, 42–49.)

Seikkailun toteuttamiselle on olemassa hyvin monia erilaisia tapoja. Pienten lasten kohdalla voidaan käyttää jotakin tarinaa tai satua seikkailun pohjana, jonka avulla lapset johdatetaan sisälle seikkailuun. Toinen tapa on kuunnella ja havainnoida lapsia, heidän leikkejään ja kiinnostuksen kohteita. Näistä voidaan sitten saada kehitystarina seikkailulle. (Kokljuschkin 1999, 61.)

Seikkailu antaa jokaiselle lapselle mahdollisuuden kokea onnistumisen elämyksiä, eikä se ole pelkkää fyysistä toimintaa, vaikkakin toiminnallisuus on oleellinen osa seikkailua. Seikkailu on erinomainen tapa opetella yhteistyötaitoja ja hyvässä seikkailussa onnistumiseen tarvitaan aina kaikkia lapsia. Lisäksi se yhdistää leikin ja liikunnan, jotka ovat lapsille ominaisia tapoja oppia. Seikkailun avulla lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja voi kokeilla omia rajojaan turvallisesti. Onnistumisten kautta lasten itsetunto vahvistuu. Itsetunto on kaiken muun oppimisen perusta. Seikkailukasvatuksen avulla voidaan tukea lasten tiedollisia, motorisia ja sosiaalisia taitoja sekä kokonaispersoonallisuuden kehittymistä. (Kokljuschkin 1999, 35–38.)

Cavénin sanoin: ”Seikkailu on liikettä, muuttumista, etsimistä ja löytämistä.” Ja juuri kun ajattelee ymmärtäneensä seikkailun, huomaa jo olevansa uuden ja erilaisen seikkailun edessä. (Cavén 1992, 3.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Ihmisellä on synnynnäinen tarve tutkia ympäristöään. Voidaan ajatella, että koko ihmisen elämä on seikkailu. Lapselle maailma on aina outo ja suuri. Ikävä kyllä monille lapsille myös luonnosta ja ympäristöstä on hiljalleen kehittymässä sellainen. Luonto ei enää kuulu luonnollisena osana lapsen elämään. Se ei enää ole leikkipaikoista parhain tai pienen seikkailijan paratiisi. Luontoa on vaikea ymmärtää, jos siihen ei saa kontaktia. Kunnioittava ja rakastava suhde luontoon ei synny itsestään, vaan siihen tarvitaan positiivisia aistikokemuksia sekä elämyksiä. Lapset tarvitsevat nykyään kiireisen ja tietotulvan täyttämän elämänsä keskellä todellisia ja aidosti koskettavia elämyksiä ja kokemuksia sekä luonnosta vieraantuneessa yhteiskunnassa myös aitoa

kosketusta luontoon. Seikkailukasvatus antaa lapselle mahdollisuuden ottaa mittaa itsestään, opetella ryhmä- ja vuorovaikutustaitojaan sekä suhdettaan luontoon.

Kun kaikki aistit viritetään herkimmillen, voidaan luontoa ja ympäristöä havainnoida hyvinkin tarkasti. Kuulostelu, haistelu, koskettelu ja katselu auttavat lasta luomaan vuorovaikutussuhteita ympäristöön ja samalla on hyvä harjoittaa eri aisteja ja oppia erilaisia asioita luonnosta. (Nykänen & Kinnunen 1992, 62.)

Elämys- ja seikkailukasvatuksen merkitys on tärkeä lapsen kasvun tukemisessa. Lapsi oppii seikkaillen ja kokeillen uusia asioita. Hän oppii toimimaan ryhmässä ja tunnistaa omia kykyjään. Onnistuneista seikkailuista hän saa elämyksiä. Kasvattajien on hyvä nähdä elämys- ja seikkailukasvatuksen tärkeys lapsen kasvun tukemisessa. Näkisin seikkailukasvatuksen erittäin tärkeäksi osaksi varhaiskasvatusta. Päivähoidon tehtävänä on tukea jokaisen lapsen yksilöllistä kasvua ja oppimista ohjauksen avulla. Kasvatuksessa sosiaalisuus ymmärretään samanaikaisesti niin keskeisenä voimavarana kuin tärkeänä osana oppimisen kontekstia. Seikkailukasvatuksessa korostuu yksilön ja ryhmän erottamaton vuorovaikutus. Yhteisökasvatuksessa yhteisö on aina tiettyssä mielessä olemassa mutta siihen sisältyvät sosiaaliset voimavarat ovat usein tiedostamattomia ja näin ollen aktivoimatta.

Seikkailu- ja elämyspedagogiikan opettaminen ja ohjaaminen on monimuotoinen kasvatuksellinen prosessi. Prosessi on hyvin erilainen riippuen ryhmästä jonka kanssa työskennellään. Oppimista seikkailukasvatus ja elämyspedagogiikka tukevat hyvällä suunnittelulla ja tavoitteiden mukaisella toiminnalla. Ne auttavat erilaisissa tilanteissa, eivätkä vähättele oppijan kokemuksia ja eteen tulevia ongelmia. Seikkailukasvatuksen tulisi olla osana varhaiskasvatusta, sillä jokainen ihminen tarvitsee elämyksiä. Lapselle kokeminen on kaiken oppimisen perusta; hänelle elämykset ja kokemukset ovat tärkeitä. Mitä useampia aisteja lapsi pääsee käyttämään, sitä monipuolisempi kuva hänelle ympäristöstään muodostuu. Ympäristö tulee parhaiten tutuksi silloin, kun lapsi saa siihen aidon kosketuksen.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut minulle haastava projekti, koska en ole aikaisemmin tehnyt ammattikorkeakoulutasoista työtä. Alkuun pääseminen oli ensin vaikeaa, mutta sopivan aiheen löydyttyä innostuin sen tekemisestä ja pääsin aloittamaan työn.

Työ muokkautui jatkuvasti sitä työstettäessä, mutta tavoitteet sen sisällöstä olivat koko ajan selvillä. Opinnäytetyön teko oli hyvin opettavainen kokemus. Oppimiskokemukset ovat syntyneet monella eri tasolla. Itse opinnäytetyön työstäminen oli uusi asia. Sitä tehdessä tuli ottaa huomioon se, että lukija ei ole välttämättä koskaan kuulutkaan kyseisestä aiheesta, joten sisältö tuli kirjoittaa mahdollisimman selkeästi ja tarkasti.

Hienointa on ollut päästä tutustumaan elämyspedagogiikan ja seikkailukasvatuksen sisältöön ja niiden mahdollisuuksiin toteuttaa sitä tulevaisuudessa varhaiskasvatuksessa. Kokonaisuudessaan opinnäytetyö on kuitenkin jäänyt positiivisena kokemuksena mieleen. Siinä on kiteytynyt kolmen vuoden opiskelut ja kasvu sosiaalipedagogiseen suuntautumisvaihtoehtoon. Toivon jo tässä vaiheessa, että työni antaa aiheesta kiinnostuneille ja seikkailukasvatusta toteuttaville henkilöille ideoita ja rohkeutta toteuttaa seikkailukasvatusta kaikenlaisten ryhmien ja lasten iloksi. Toivon myös, että opinnäytetyöstäni on hyötyä ja siitä jää jotakin konkreettista käytännön työskentelelyyn varhaiskasvatuksen parissa työskenteleville.

LÄHTEET

- Aalto, M. 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Turvallisen ryhmän rakentaminen. Helsinki: My Generation Oy.
- Aaltonen, M., Ojanen T., Vinhunen, R. & Vilèn, M., 2003. Nuoren aika. Porvoo: WSOY.
- Autio, T. & Kaski, S. 2005. Ohjaamisen taito. Liikunta tukemassa lapsen ja nuoren kasvua. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Cavén, S. (toim.) 1992. Seikkailun mahdollisuus. Kansalaiskasvatus Keskus ry:n julkaisuja 98. Helsinki: Yhtyneet kirjapainot oy.
- Cavén, S. 1998. Seikkailun mahdollisuus. Helsinki: Yhtyneet kirjapainot.
- Dunderfelt, T. 2006. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Helsinki: WSOY.
- Furman, E. 1998. Auta lasta kasvamaan. Helsinki: Yliopistopaino.
- Heinonen, O.1995. Löytöretki seikkailuun. Teoksessa Aaltonen, T. (toim.) Seikkailuohjaajan käsikirja. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Jarasto, P. & Sinervo, N. 2000. Elämää varten. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Karppinen, S. 2005. Seikkailullinen vuosi haastavassa luokassa. Etnografinen toimintatutkimus seikkailu- ja elämyspedagogiikasta. Oulu: Oulun yliopisto.
- Karppinen, S. & Latomaa, T. 2007. Seikkailun elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Kaukkila, V. & Lehtonen, E. 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajantaitoja tarvitsevalle. Mainostoimisto Visuviestintä Oy. Taina Ståhl. Dark Oy.
- Kemppinen, P. 2000. Lasten- ja nuorten tunne-elämän häiriöt. Vantaa: Kannustusvalmennus.
- Kiiski, E. 1998. Seikkailua elämysten maailmassa. Teoksessa T. Lehtonen (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena.
- Kokljuschkin, M. 1999. Seikkailuun! Varhaiskasvatuksen seikkailukirja. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Kurki, L. 2001. Sosiaalipedagoginen näkökulma varhaiskasvatukseen. Teoksessa Karila, K., Kinos, J. & Virtanen, J. (toim.) 2001. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva: PS-kustannus.

- Lehtonen, T. 1998. Kurt Hahn ja elämyspedagogiikka. Kirjassa Lehtonen, T. (toim.) Elämän seikkailu. Jyväskylä: Atena kustannus Oy.
- Lehtonen, T. (toim.) 1998. Elämän seikkailu. Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Linnossuo, O. 2007. Seikkailukokemusten vaikuttavuuden tutkimus. Teoksessa Karppinen, S. & Latomaa, T. Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Lyytinen, P., Korkiakangas, M. & Lyytinen, H. (toim.) 1998. Näkökulmia kehityspsykologiaan kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY.
- Moilanen, I., Räsänen, E., Tamminen, T., Almqvist, F., Piha, J. & Kumpulainen, K. 2004. Lasten- ja nuorisopsykiatria. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen, Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Nykänen, R. & Kinnunen, J. 1992. Taivaan merkit – pienten lasten ympäristökasvatus. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Ojala, T. & Uutela, A. 2000. Rakentava vuorovaikutus. Helsinki: WSOY.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Teoria ja tutkimus. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 3.5.2011.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-suunnittelu#tutkimusn-k-kulman-eli>
- Siniharju, M. (toim.) 1997. Esi- ja alkuopetuksen uusia tuulia. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Sinkkonen, J. (toim.). 2002. Pesästä lentoon: kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY.
- Telemäki, M. 1998. Johdatus seikkailukasvatuksen teoriaan. Oulun yliopiston Kajaanin opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja. Oulu: Oulun Yliopisto.
- Telemäki, M. 1998. Kurt Hahn ja elämyspedagogiikka. Teoksessa Lehtonen T. (toim.) Elämän seikkailu – Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin. Jyväskylä: Atena kustannus Oy.
- Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus. Erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.
- Vilka, H. Tutki ja kehitä. 2005. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vuori, I., Taimela, S. & Kujala, U. (toim.) 2005. Liikuntalääketiede. 3. uudistettu painos. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino.